

Završena rekonstrukcija secesijskog pročelja Etnografskoga muzeja

RASKOŠNI REPERTOAR arhitektonske plastike

Najzahtjevnija je bila izrada modeliranih elemenata: budući da niti jedan nije sačuvan, rađeni su prema crtežima s nacrtu; najprije model u glini, pa kalup, pa model u umjetnom kamenu koji je armiran

Napisala: **Blanda Matica, dipl. inž. arh., glavna projektantica rekonstrukcije**

Foto: **Hrvatski restauratorski zavod, Muzej za umjetnost i obrt, Teh-gradnja d.o.o., Gradski zavod za zaštitu kulturne baštine i prirode, Etnografski muzej u Zagrebu**

Pročelje Etnografskog muzeja, središnji rizalit, detalj

Etnografski je muzej 2016. inicirao izradu projekata rekonstrukcije uličnog i dvorišnog pročelja i sanacije krovišta s kupolom, a Grad Zagreb se polovinom 2017. uključio u financiranje radova rekonstrukcije i obnove. Nakon dvoipolgodisnjih zahtjevnih i složenih radova, krajem rujna ove godine skinuta je skela i novo rekonstruirano glavno pročelje, raščlanjeno raskošnim repertoarom arhitektonske dekorativne plastike secesijskih stilskih oznaka zgrade Etnografskog muzeja, pojedinačno zaštićenog kulturnog dobra Republike Hrvatske, zasjalo je punim sjajem. Obnova je završena upravo u vrijeme obilježavanja stote obljetnice utemeljenja Etnografskoga muzeja u zgradi koja je 1903. izgrađena kao Trgovačko-obrtni muzej. Arhitektonski projekt izradio je arhitekt Vjekoslav Bastl koji je diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u klasi Otta Wagnera, a bio je zaposlen u

Pročelje Etnografskog muzeja, R. Valdec: skulptura *Hrvatica ljubi obrt i trgovinu*, detalj glave s aureolom

Pročelje Etnografskog muzeja, detalj s vijenca pilastra rizalita u razini 1. kata, model u glini

Pročelje Etnografskog muzeja, detalj donjeg završetka girlande na pilastru rizalita, model u glini

Pročelje Etnografskog muzeja, girlanda iza vijenca, model u glini

Pročelje Etnografskog muzeja, vijenac na pilastru rizalita u razini 1. kata, model u glini

Pročelje Etnografskog muzeja, rešetka podrumskog prozora

Pročelje Etnografskog muzeja, žare u radionici

zagrebačkom atelijeru Hönigsberg i Deutsch, koji je bio glavi nositelj gradnje u suradnji s nizom zagrebačkih obrtnika. Na pročeljima je 1937. provedena purifikacija – uklanjanje gotovo sve modelirane plastike, a na tako ogoljelo pročelje nanesen je sloj sive špricane produžne žbuke koja je ostala do 2017.

O povijesti gradnje zgrade muzeja i novom projektu rekonstrukcije detaljno je u časopisu *Zagreb moj grad* pisao arhitekt Boris Dundović 2018., pod naslovom „Povratak sjaja bečke secesije“. U ovom tekstu navodim pregled radova i postupaka provedenih tijekom građevinskih radova koji su mobilizirali niz struka, djelatnosti i obrta. Budući da su zgrade secesijskog obilježja uglavnom po svojoj raščlambi elemenata, izgledu, korištenju stiliziranih vegetabilnih elemenata uvijek unikatne, tj. elementi su rađeni samo za jednu zgradu, nema mogućnosti usporedbe s drugim zgradama kao što je slučaj sa zgradama u tzv. neostilovima.

Girlanda visoka 185 centimetara

Glavni izvođač građevinsko-obrtničkih i restauratorskih radova Teh-gradnja d.o.o. u travnju 2017. postavila je skelu uz glavno pročelje muzeja, a restauratori su proveli konzervatorsko-restauratorska istraživanja koja su dala uvid u ostatke izvornika zidnog platna na kojem su se nazirali otisci, položaj na pročelju i mjesta sidrenja otučenih modeliranih elemenata: konzola, girlandi, kapitela, polja iznad nadvoja prozora, medaljona naatici krovništa. Jasno su se nazirali i tragovi dijelova koji nedostaju, pojednostavljenih vučenih profila: razdjelnog i krovnog vijenca, pilastara u razini kata, traka rustike prizemlja, prozorskih klupčica.

Istraživanjima se utvrdilo da je pročelje žbukano glatkom žbukom, a samo je upušteni središnji dio pilastara u razini prvoga kata žbukano grubom žbukom od sitnog granulata riječnog pijeska. Prema sačuvanom uzorku izrađena je nova žbuka za obnovu. Takvo oblikovanje na monokromno obojenom pročelju izaziva igru svjetla

i sjene: središnji dijelovi pilastara doimlju se tamnijima.

Jedini sačuvani izvorni modelirani element na pročelju bio je friz u donjem dijelu krovnog vijenca, znatno oštećen od vlage na središnjem rizalitu, ali na ostalim se dijelovima činio dobar. S obzirom na to da je cijelo pročelje bilo prešpricano žbukom s velikim postotkom cementa, stvarno stanje se utvrdilo tek kad se žbuka počela skidati i elementi se počeli raspadati, pa su zamijenjeni novima.

Najzahtjevnija je bila izrada modeliranih elemenata. Budući da niti jedan nije sačuvan, rađeni su prema crtežima s nacrtu. Najprije je izrađen model u glini, za koji se zbog veličine izradila konstrukcija koja ga može nositi, a nakon verifikacije nadležnog konzervatora i projektanta pristupilo se izradi kalupa, pa izradi modela u umjetnom kamenu koji je armiran da bi imao potrebnu čvrstoću. Napravljen je retuš i tek je tada model spreman za postavljanje na pročelje. Svaki je pojedini modelirani element armaturom povezan sa zidnim platnom. Istraživanjem se utvrdilo da su modelirani elementi izvornog pročelja bili vrlo slabo učvršćeni, pa je to možda razlog zašto su ih poskidali. Vjerojatno su sami padali s pročelja zbog velike težine.

Modelirani elementi nalaze se na 20 metara visine, pa su veoma veliki, na primjer, girlanda iza vijenca pilastara na središnjem rizalitu visoka je 185 centimetara, a vijenac sa stiliziranim lovorovim listovima, koji ispred nje visi na konzoli, ima promjer 97 centimetara. Girlandu od stiliziranog lovorovog lišća u donjem dijelu omata stilizirana vrpca s teksturom pliša. Listovi vijenca omotani su na nekoliko mjesta stiliziranim prstenima, a u donjem je dijelu cvijet divlje ruže – jedini cvijet na pročelju. Svi ostali elementi ukrašeni su stiliziranim lovorovim lišćem.

Hrvatica ljubi obrt i trgovinu

Najznačajniji dio obnovljene zgrade je „kapa“ iznad središnjeg rizalita: kupola s pokrovom od bakra, trorednim pozlaćenim trakama u dnu te nizom s trideset kružnih pozlaćenih medaljona iznad

Najznačajniji dio obnovljene zgrade je „kapa“ iznad središnjeg rizalita: kupola s pokrovom od bakra

traka. Postolje kupole, prekriveno bakrenim limom i gravirano lovorovim lišćem, izvorno je.

Ispred kupole prema ulici nalazi se kamena skulptura „Hrvatica ljubi obrt i trgovinu“ kipara Rudolfa Valdeca, kojoj je površinska erozija uništila većinu površinskog oblikovanja, dijelovi udova su nestali, a unutrašnja je struktura armature koja povezuje pojedine elemente korodirala i prijetila da se cijela skulptura raspadne. Sve je restaurirano i domodelirani su dijelovi koji su nedostajali. Glavi središnjeg kipa Hrvatice vraćena je aureola koja se vidjela na arhivskim fotografijama, ali nije bilo podataka u arhivskim nacrtima jer je dio skulpture. Izrađena je od bakra s tri koncentrična kruga s ozubom i stilizira grb Trojedne Kraljevine (Hrvatske, Slavonije i Dalmacije). U unutrašnjem je krugu niz pločica srebrne i tamnobakrene boje (Hrvatska), a u vanjskom su kuna, šesterokraka zvijezda (Slavonija) i tri lavlje glave (Dalmacija). Elementi u vanjskom prstenu su pozlaćeni.

Lijevo i desno od skulpture na zidanom postamentu stoje žare, odnosno lanterne koje bi, prema zamisli arhitekta, trebale osvijetliti skulpturu. Osvjetljenje iz unutrašnjosti žare predviđeno je projektom, ali se odustalo zbog svjetlosnog zagađenja kroz velike kružne otvore na poklopcu. Žare imaju četiri stupa s posudom s poklopcem i kružnim pozlaćenim ručkama na vrhu te niz kružnih pozlaćenih prstena koji pridržavaju stupove, pa su poput skulpture, jedinstvene u Zagrebu. Značajki ih je izradila Obrtnička radionica Ferrum.

Zgrada Etnografskoga muzeja nakon obnove ponovno postaje jedno od najprepoznatljivijih secesijskih ostvarenja zagrebačke arhitekture.

